

Framgångsrik läs- och skrivundervisning en bro mellan teori och praktik

Catharina Tjernberg

Linköping 11 oktober 2014

Klyftan mellan teori och praktik

- Omfattande forskning har bedrivits de senaste 20 åren
(Spencer et al., 2011; Snowling & Hulme 2007; Myrberg 2007)
- Kunskaperna idag är goda
- Forskningsresultaten har inte nämnvärt påverkat skolverksamheten (PIRLS; PISA)
- Etablerad forskningsbas MEN ökade svårigheter bland elever

Klyftan mellan teori och praktik

- Kunskaper i läsning och läsförståelse sjunker
- Samtidigt är forskningsrönen om läsning och skrivning svårtillgängliga för lärare ute i skolverksamheten

Bohlin 2011; Dillon et al. 2011; Hattie 2009

Vad beror det på?

och vad kan vi göra åt det?

Lärare ↔ Forskning

- Ökade krav på läs- och skrivkompetens
- Eleverna måste få stöd att utveckla såväl förståelse som avkodningsstrategier för att kunna ta till sig alla de ämnen och genrer som de ställs inför
(Liberg 2008)
- Ökat krav på lärarkompetens (Crawford & Torgesen 2009)
- Ämneskunskaper och kunskaper om läroprocesser
(Dillon et al. 2011)
- Att arbeta språkutvecklande i skolans alla ämnen
- Upptäcka forskningen som ett redskap i arbetet

Forskare måste ut i verksamheten

- Att belysa det arbete som görs i skolan som får positiva effekter (Liberg 2009; Pressley 2006)
- Att forskningen intresserar sig för hur det ser ut i skolan idag och hur lärare tänker och arbetar (Long 2011; Korthagen 2007)
- Viktigt med en helhetssyn på lärandet (Pressley 2006)
- Sådana studier är underrepresenterade i pedagogisk forskning (Pressley 2006)

- Hur lyckas man med uppgiften att ge alla elever en god läs- och skrivutveckling inom den vanliga klassens ram?
- Framgångsrik undervisningspraktik
- Elever och lärare i årskurs 1-5 har följts under flera års tid.

Vad? Hur? Varför?

- *Vad* de gjorde som var bra
- *Hur* de arbetade i klassrummet
- *Varför* de arbetade som de gjorde

Studiens intention

- Att studera framgångsrika lärare och synliggöra vad de gör som är bra
- Att undersöka hur forskningen kan knytas närmare skolan
- Att i samtal med lärare undersöka vad som hindrar forskningen att nå fram

Empirin

Strategiskt urval av såväl skola som lärare

En skola som blivit nationellt uppmärksammas för sitt läs- och skrivpedagogiska arbete

Lärare som framgångsrikt arbetar med läs- och skrivundervisning

Tillvägagångssätt

- Praxisorientering
- Klassrumsobservationer
- Fältdagbok
- Medvetandegörande samtal – en kunskapssökande dialog
- Elevtexter
- Analysmetod (tematisering enl. Ryan & Bernhards modell, 2003)

Att möta variationen

- Eleverna har olika förutsättningar och behov
- Lärarna använder olika metoder och arbetssätt
- Att arrangera varierande pedagogiska situationer
- Strukturerade gemensamma genomgångar
- Positiv tro på eleven

(Tjernberg 2013)

Att möta variationen

- Alternativa redskap är naturliga inslag
- Lärarna motsätter sig ”vänta och se” mentalitet
- Viktigt att utreda läs- och skrivproblemen

”Jag tror inte det bara hjälper med mer lästräning och har alltid varit motståndare till att ’vänta och se’ ”.

(Tjernberg 2013)

Att möta variationen

Lärarna reflekterar över sin undervisning och omprövar den vid behov

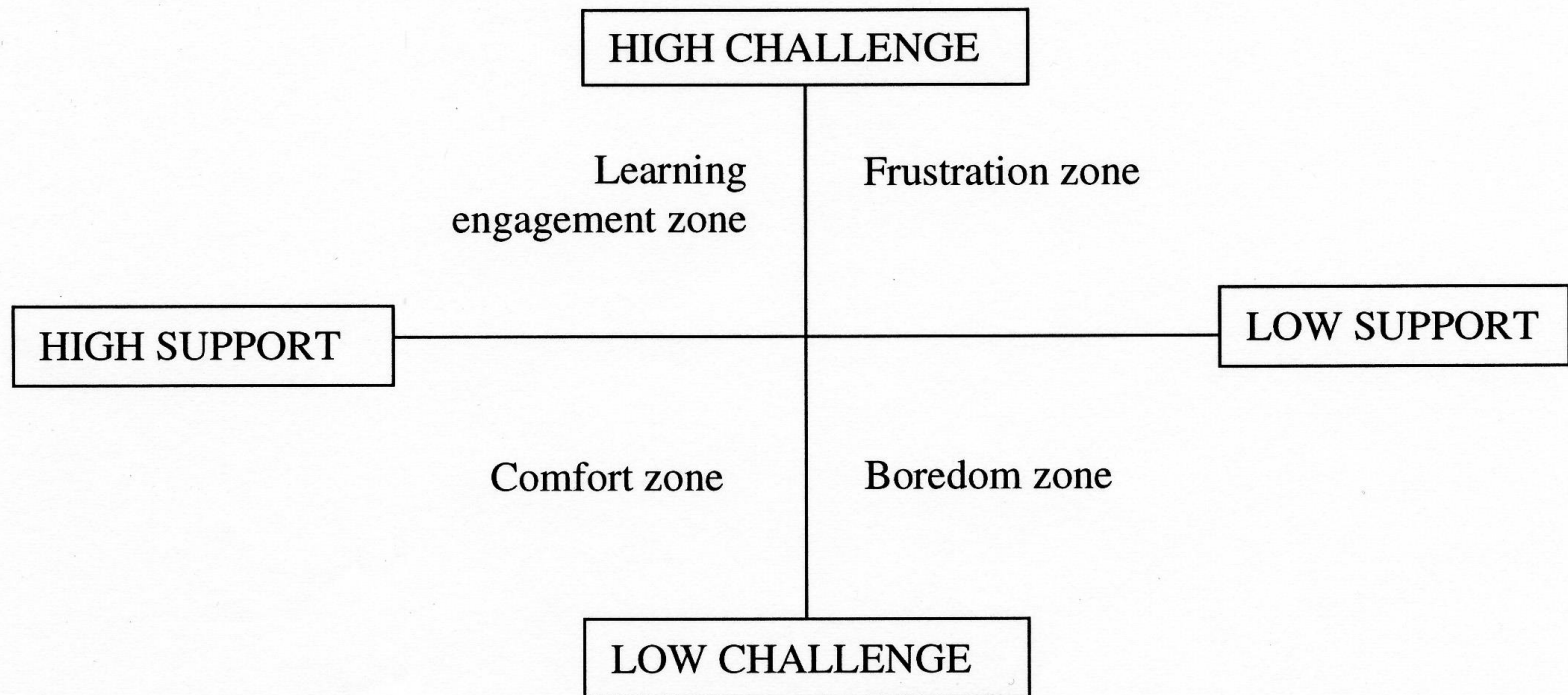
Det är viktigt att vara lyhörd som lärare och se vad som händer och hur det påverkar. Man har teorier om hur det kan vara, men man är beredd att ompröva dem utifrån hur eleven arbetar bäst.

Man får inte känna att om det inte fungerar så är det kört, utan man måste pröva någonting annat då

(Tjernberg 2013)

Scaffolding

(Tjernberg 2013)

Gibbons, 2008

Exempel från skolvardagen

- *”Man vill ge dem utmaningar – att klara lite mer än de tror sig om”* (Lärare)

Exempel från skolvardagen

- *”Man vill ge dem utmaningar – att klara lite mer än de tror sig om”* (Lärare)
- *”Det väsentliga är att man känner sig nöjd med resultatet och att man har försökt göra lite mer än vad man egentligen kan”* (Lärare)

Exempel från skolvardagen

- *”Man vill ge dem utmaningar – att klara lite mer än de tror sig om”* (Lärare)
- *”Det väsentliga är att man känner sig nöjd med resultatet och att man har försökt göra lite mer än vad man egentligen kan”* (Lärare)
- *”Olika elever kan stärka varandra – det är inte alltid så att den som är duktigast att läsa och skriva har de bästa ideérna”* (Lärare)

Exempel från skolvardagen

- *”Man vill ge dem utmaningar – att klara lite mer än de tror sig om”* (Lärare)
- *”Det väsentliga är att man känner sig nöjd med resultatet och att man har försökt göra lite mer än vad man egentligen kan”* (Lärare)
- *”Olika elever kan stärka varandra – det är inte alltid så att den som är duktigast att läsa och skriva har de bästa idéerna”* (Lärare)
- *”... de särskilda insatserna innebär ingen form av curlingverksamhet – det är viktigt”* (Lärare)

Exempel från skolvardagen

- *”Man vill ge dem utmaningar – att klara lite mer än de tror sig om”* (Lärare)
- *”Det väsentliga är att man känner sig nöjd med resultatet och att man har försökt göra lite mer än vad man egentligen kan”* (Lärare)
- *”Olika elever kan stärka varandra – det är inte alltid så att den som är duktigast att läsa och skriva har de bästa ideérna”* (Lärare)
- *”... de särskilda insatserna innebär ingen form av curlingverksamhet – det är viktigt”* (Lärare)
- *”Jag trodde inte att jag skulle klara det, men när jag gjorde det så var det så härligt”* (Elev)

(Tjernberg 2013)

Viktiga komponenter i läs- och skrivlärandet

- Språklig medvetenhet

Viktiga komponenter i läs- och skrivlärandet

- Språklig medvetenhet
- Den alfabetiska principen

Viktiga komponenter i läs- och skrivlärandet

- Språklig medvetenhet
- Den alfabetiska principen
- Läsflyt

Viktiga komponenter i läs- och skrivlärandet

- Språklig medvetenhet
- Den alfabetiska principen
- Läsflyt
- Ordförråd

Viktiga komponenter i läs- och skrivlärandet

- Språklig medvetenhet
- Den alfabetiska principen
- Läsflyt
- Ordförråd
- Läsförståelse

Viktiga komponenter i läs- och skrivlärandet

- Språklig medvetenhet
- Den alfabetiska principen
- Läsflyt
- Ordförråd
- Läsförståelse
- Läs- och skrivstrategier

Dillon, O'Brion, Satu & Kelly 2011; Torgesen 2007; Snow & Juel 2007; Myrberg 2007

Språkets form och funktion

- Framgångsrika undervisningspraktiker (Langer 2004)
- Färdigheter lärs ut både integrerade i funktionella sammanhang, och vid behov, framlyfta i särskilda och väl strukturerade sammanhang
- *”Det är inte bara det ena, det tror jag inte på. Redan på den tiden då det nästan var som två läger menade jag att det behövs **både och**”*

(Tjernberg 2013 s. 127)

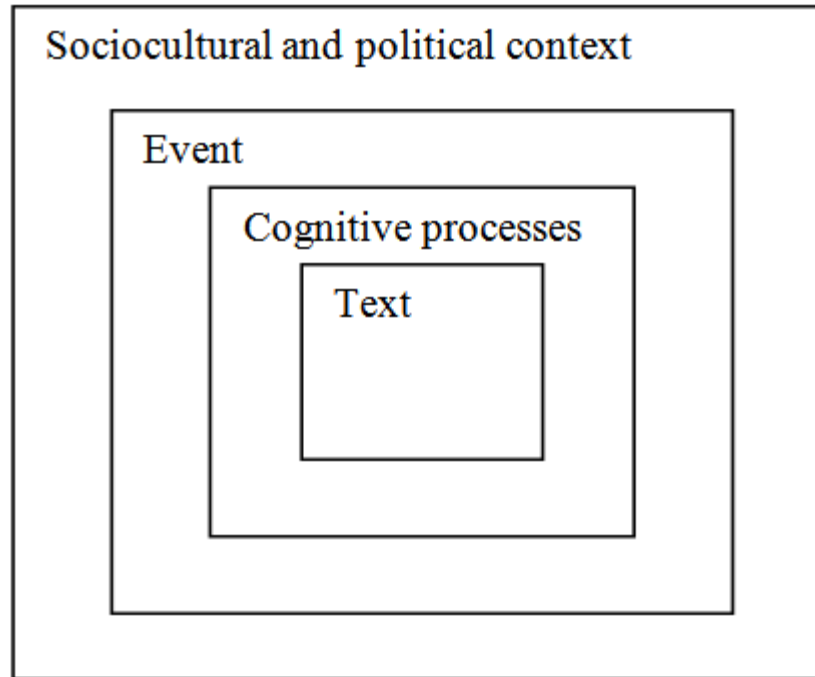
Viktiga komponenter i läs- och skrivlärandet

- Språklig medvetenhet
- Den alfabetiska principen
- Läsflyt
- Ordförråd
- Läsförståelse
- Läs- och skrivstrategier

Dillon, O´Brion, Satu & Kelly 2011; Torgesen 2007; Snow & Juel 2007; Myrberg 2007

IVANICS MODELL

språkliga "lager" (2004)

Språkets form och funktion

exempel

Fokusskiften (Ivanic 2004)

- Troll, boll , protokoll, kontroll . . .
- Tovigt, mossigt, stenigt, skuggigt . . .

Samtalande – Läsande – Skrivande en interaktiv process

- Läraren arbetar parallellt med samtalande, läsande, skrivande
- Högläsning
- Textsamtal - metakognition
- Processkrivning
- Strukturer för lärandet
- Olika redovisningsformer

(Tjernberg 2013)

Lärarcitat

- Högläsning: Utvecklar språket; identitetsskapande
- *”Det är viktigt med högläsning, att hitta riktigt bra böcker som fångar barnen, och att de får en gemensam upplevelse”*
- *”Litteratur – det är ju det som är livet på något vis, som ger glädje i det lilla. Det är att kunna få inblick i hela världen, i olika miljöer och i historiska och kulturella sammanhang – fast du sitter här i skolan”*

(Tjernberg 2013)

Gemensamt professionellt språk

- Läsförståelse; aktiv, komplex, multidimensionell
- Definition av vad läsförståelse är
- Ett metaspråk
- Att brygga broar mellan forskare och lärare på fältet
- Kommunicera läsförståelse i undervisningen

Läsförståelsestrategier

- att samtala om och kring texten
- att tänka om det man läser
- att rita tankekartor
- att använda berättelsens struktur som ett stöd i den interaktiva processen

(Calkins 2012; Gear 2011; Liberg 2009; National Reading Panel 2000)

Läsförståelsestrategier

- att förutspå
- att ställa och besvara frågor om textens innehåll
- att göra textkopplingar
- att skapa inre bilder
- att sammanfatta textens innehåll

(Calkins 2012; Gear 2011; Liberg 2009; National Reading Panel 2000)

Muntlig framställning

- Att tidigt lära sig formen för muntlig framställning
- Struktur för lärandet
- En trygg miljö är betydelsefull
- Positiva omdömen
- Att lyckas är viktigt
- Specialpedagogiskt perspektiv

(Tjernberg 2013)

Muntlig framställning

exempel från klassrummen

- Strukturer
- ”Berättarbandet”
- ”Sagotronen” (berättande)
- Radioprogram, film (informerande)
- ”Fruktparierna” (argumenterande)

(Tjernberg 2013)

Klassrumsklimatet

- Ett positivt tillåtande klassrumsklimat
- Att få lyckas i det sociala sammanhanget
- Naturligt förhållningssätt till olikheter
- En-till-en undervisning är en naturlig del i verksamheten
- Att skapa vi-känsla

- *”Jag tror att en bra grupp kan göra en positiv individuell utveckling möjlig”*
- *”Ge gruppen arbetsuppgifter där elevernas styrkor märks så att de känner sig viktiga, och att man verkligen uppfattar att alla kan lära av varandra”*

(Tjernberg 2013)

Den skickliga läraren

- Fokuserar på elevernas styrkor och skapar ett klassrumsklimat där känslan är att det är okej att elever lär och gör på olika sätt
- Utmanar eleven och ger framåtsyftande respons
- Har en positiv tro på eleven – ”alla kan och vill lära”
- Lyfter elevens styrkor
- Ger strukturer för lärandet
- Skapar delaktighet och synliggör lärprocessen
- Utvecklar en inkluderande miljö (Tjernberg & Heimdahl Mattson 2014)

Varför arbetar läraren som hon/han gör ?

- Vad ligger till grund för den pedagogiska gestaltningen?
- Vilka vägledande principer?
- Vilka förutsättningar behövs i den pedagogiska miljön?

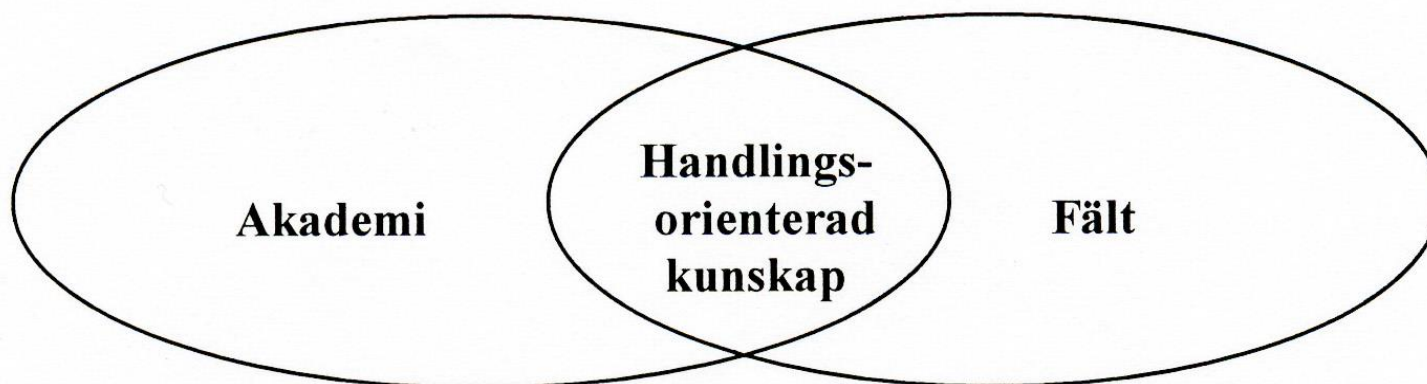
Lärarens lärande

- Mentorskap
- Kollegialt lärande
- Reflekterande pedagogiska samtal

- Att skapa tid för reflekterande samtal
- Organisatoriska förutsättningar
- Tid

Handlingsorienterad kunskap

(Tjernberg, 2013)

Analytisk kunskap

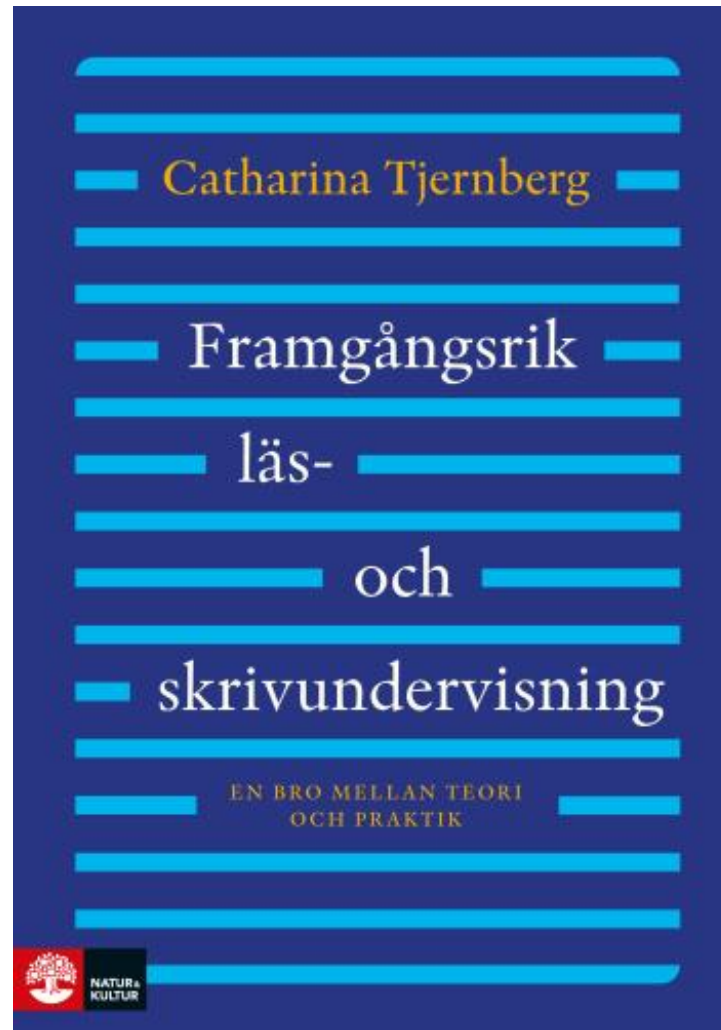
Situerad kunskap

Ömsesidig vinst

- Lärarna hjälper forskarna att precisera och fördjupa sina vetenskapliga frågeställningar
- Lärarnas praktik kläs i ord och teoretiseras med hjälp av forskarna
- Både den teoretiska kunskapen och den praktiska verksamheten utvecklas
- Detta leder i sin tur till de pedagogiska handlingar som gör att fler elever lyckas i sitt läs- och skrivlärande

Stockholms
universitet

Catharina Tjernberg

Framgångsrik

läs-

och

skrivundervisning

EN BRO MELLAN TEORI
OCH PRAKTIK

Tjernberg, C. (2013). Framgångsfaktorer i läs- och skrivlärande. En praxisorienterad studie med utgångspunkt i skolpraktiken. Doktorsavhandling, Stockholms universitet

Tjernberg, C. (2013). *Framgångsrik läs- och skrivunder-visning. En bro mellan teori och praktik*. Stockholm: Natur och Kultur

Tjernberg, C. (2014). Studiehandedning till *Framgångsrik läs- och skrivundervisning*. Forskningsanknuten lärarfortbildning. Stockholm: Natur och Kultur

Tjernberg, C. & Heimdahl Mattson E. (2014). Inclusion in practice: a matter of school culture. *European Journal of Special Needs Education*.

Kontaktuppgifter: catharina.tjernberg@gmail.com

catharinatjernberg.blogspot.com